

אה"ח 1234567

קרישה בדם הפך בזמן שחיטת השעיר

ביומא דף מג: מבואר שהמסורס עומד על הרובד הרביעי, ובגבורת ארי שם נתקשה מדוע דווקא ברובד הרביעי, וז"ל: איני יודע טעם מ"ט מסורס על רובד רביעי ולא קרוב להיכל, דהא בשעת הקטרת פנים אינו צריך קרישה אלא מהיכל, וכדאיתא בגמ' דף סד, וי"ל דההיא דמסורס שאני, דצריך הרחקה יתירה, דאגב דסריד במלאכתו למסרס הדם דלמא יקרב את עצמו לתוך ההיכל עם הדם ולא אדעתיה, מה דליכא למיחש להכי בשאר כל אדם, ומ"ט להרחיק יותר מרובד הרביעי חיישין דלמא משיטאל כה"ג מיד המסורס ועד דמטי לדם לפניו במקום הזאתו יקרוש, אבל מרובד הרביעי עד לפניו קים להו לרבנן דלא חיישין לשמא יקרוש, עכ"ל. מבואר בדבריו דבזמן כזה של הולדת הדם מהרובד החמישי ואילך יש חשש שמא יקרוש הדם.

ולכאנ' יש לתמוה מדוע א"כ לאחר שמה הכהן מדם הפך בין הבדים, הוא מניחו על כן הזהב שבהיכל ולא מחזירו למסורס, והרי לאחר הנחת הדם על כן הזהב הכהן יוצא מהיכל לעזרה לשחוט את השעיר, ואח"כ נכנס עם דם השעיר לפני ולפנים בבין הבדים, ומה ח' הזאת - א' למעלה וז' למטה - ורק אז יוצא ומניח את דם השעיר ונוטל את דם הפך, והוא זמן גדול יותר משיעור הולדת דם הפך מהרובד החמישי ואילך עד למקום בין הבדים, ואפ"ה לא חששו לו שיקרוש, וצ"ע.

אוצר החכמה

אם המסורס מחזיק את המזרק בידו

לאחר שהכהן שחט את הפך, היה נותנו למסורס, כדי שלא יקרוש הדם, (כמבואר ביומא מג:). ובפשוט המסורס מחזיק את המזרק בידו ומסורס, וכן נראה גם מנוסח אתה כוננת שכתב: דם זה הניחו ביד מי שמסורס בו, וכן מסתבר, דהא מבואר בפסחים דף סד: שלא הו' שוליים למזרקות, וא"כ בהכרח שהחזיק את המזרק בידו.

והנה הרע"ב ביומא (פ"ד ט"ג) כתב: כשיצא מן ההיכל לעזרה מונה את הרובדין 'ומניחו על הרובד הרביעי' שם עומד המסורס בו, עכ"ל. ויש שהבינו שלדעת הרע"ב המזרק מונח על הקרקע והוא מסורס בו בכף וכדו', ואף שלא היו שוליים למזרקות, צ"ל שלמזרק זה היה שוליים, (וכן כתב בספר "אחת בשנה" עמ' 258 בסומו), אמנם נראה שאין הכרח לזה, דכוונת הרע"ב לומר שהיה מונה את הרובדין ובחובד הרביעי מניחו אצל המסורס, ומש"כ 'ומניחו על הרובד הרביעי' לישנא קלילא נקט.

וכמו כן יש לומר בהא דאיתא ברמב"ם (פ"ג מעבודת יוה"כ ה"א): ואחר כך שחט את הפך ומקבל את דמו, ונותנו למי שהוא מנדנדו שלא יקרוש, 'ומניחה על הרובד הרביעי של היכל מבחוץ'. עכ"ל. (ועי' בשו"ט לרמב"ם פרנקל, שהמניה לרפוס אמסטרדם כתב ע"ז: כג"ל שצריך להיות), ומשמע שהמסורס מניח את המזרק על הרובד הרביעי.

אכן בדמוסים שלפנינו תיבת 'ומניחה' הוקפה בסוגריים

והנה זה פשוט שהכהנים והעם לא עמדו באותה עזרה, שהרי לכהנים הותר ליכנס לעזרת כהנים, ואילו הישראלים עמדו בעזרת ישראל, שלא הותר להם ליכנס לעזר"כ, כמבואר בכלים פ"א מ"ח וברמב"ם פ"ד מבית הבחירה ה"ט.

אמנם יתכן דבשעת הוידי שהיה מתעודה הכה"ג על שעיר המשתלח הותר גם לישראלים ליכנס לעזרת כהנים, דהא ברמב"ם שם כתב בזה"ל: עזרת כהנים מקודשת מטמה שאין ישראל ונכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה "ולכפרה" ולשחיטה ולתנופה, ע"כ. וכ"ה הגי' בדפוס הרמב"ם הישנים. אמנם במהר"י קורקוס שם כתב, וכפרה הכתוב כאן בספרים שלנו נראה שהוא טעות, ע"ש, אך בספר הר המעורה (אות מב) גרס "ולכפרה" ופירש דקאי על הוידי שמתעודה על הקרבן, שזוהי חלק מהכפרה, ואז עמד הישראל בעזרת כהנים, עיי"ש בדבריו. וכיון דבשעת הוידי הותר לישראל לעמוד בעזרת כהנים, כן נמי בשעה שהכהן גדול מתעודה על השעיר, יכולים הישראלים לעמוד בעזר"כ, שהרי בוידי זה הרי הוא מתעודה על כל העם.

ואין לומר דכל מה שכתב בהר המעורה שהותר לישראל לעמוד בעזרת כהנים בשעת הוידי זהו דווקא כשהוא עצמו מתעודה, אבל הכא שהכהן מתעודה עבורם והם עצמם אינם מתעודים על השעיר, לא יוכלו לעמוד שם בשעת הוידי. זה אינו, דהא בחסדי דוד על התוספתא (בכלים ב"ק פ"א ה"ט סוף ד"ה כך) פירש דמש"כ הרמב"ם "ולכפרה" היינו שהותר למביא קרבן לשהות בעזר"כ עד שמוזין את הדם על המזבח שזוהי כפרתו, ע"ש.

והרי זריקה ודאי פסולה בזר, ואפ"ה הותר לו לשהות בעזר"כ בעת הזריקה, ומבואר דכל עבודות הכפרה הנעשות בקרבן מתירות לישראל לשהות בעזר"כ, אע"פ שאין הוא עושה אותם אלא הכהן עושה עבורו, וא"כ ה"נ בשעת הוידי של הכה"ג על השעיר המשתלח יכולים הישראלים לעמוד בעזרת כהנים.

מקום הבדים בארון בקודש הקדשים

איתא בתוספתא פ"ב דיומא ה"א: מהלך לשמאלו עם הפרוכת עד שמגיע לארון, "ודחף את הפרוכת במתניו" ונתן המחיתה בין שני הבדים, ע"כ. וביאר בחסדי דוד שם, שהטעם שהוצרך לדחוף בפרוכת זהו משום שהבדים היו בולטים בפרוכת והרי היה צריך ליכנס לבין הבדים, ובידי לא יסול היה לדחוף כיון שהחזיק בכף ובמחיתה, הלכך דחף את הפרוכת במתניו.

ויש לתמוה לפי"ד הרמב"ן בפר' תרומה (כה, יב) שכתב שבדי הארון היו באוויות התחתונות של הארון, (דלא כרש"י שם שנקט שהיו באוויות העליונות סמוך לקפודת), "כי דרך הכבוד הוא שיהיה הארון נישא וגבוה למעלה על כתפות הכהנים", [והא דמבואר בשבת דף צב, שבדי הארון היו בשליש העליון של הארון, עי' בכלי חמדה ס"פ תרומה מש"כ בזה], וכיון שבדי הארון היו סמוך לקרקע מדוע א"כ הוצרך לדחוף את הפרוכת, הרי יכל לדלו על הבדים ברגליו, ואף את"ל שיש איזה איסור בדבר מ"ט מלשון התוספתא שהיה דחף 'במתניו' משמע שהיו הבדים בשליש העליון.